

Arvid Lindman: Tal i valrörelsen 1924

Talare

Arvid Lindman
Politiker

Datum

4 september 1924

Plats

Lycksele

- 1 Valstriden börjar nu att nå sin kulmen. Nog visste vi förut vad som stod i de olika partiernes program och valupprop, men nu ha vi ock fått höra de ledande männens uttalanden och vi ha funnit vad det är som de lägga den största vikten på av det som står i programmen, vad det är de främst vilja och vad de frukta.
- 5 Det är av stort intresse att studera dessa uttalanden.

10 **Hr Brantings ljusa syn på tingen.**

Hr Branting betonade i sitt tal, innan han, som han sade, »vände valrörelsen ryggen» för att fara till Genève, att striden i våras om försvarsfrågan icke gällde så mycket kostnaderna utan »om vi ginge till mörker eller förhoppningar».

- 15 Han själv hade vågat se ljuset, och det hade han icke behövt ångra: England har ju fått en socialdemokratisk regering under Mac Donald, och Frankrike har fått en vänsterregering under Herriot, som stödes av socialisterna. Och nu kan man räkna med folkens vilja att i fred och samförstånd bota krigets förfärliga olyckor. Hr Branting har en mycket ljus syn på allt, så snart han kan ställa det i samband
- 20 med något som socialdemokraterna göra. Han förgäter, att den engelska regeringen icke kan sitta en dag längre än de borgerliga partierna vilja tillåta det. Det är i England alldeles som här, att intet parti har majoritet — partiställningen i underhuset är ju den, att där sitta 191 socialdemokrater mot 259 högermän och 155 liberaler, sålunda en borgerlig majoritet på mer än 200 röster —,
- 25 att de borgerliga ej kunna ena sig och hålla tillsammans, och därför får Mac Donald sitta och regera tills vidare. I samma stund han går längre än de borgerliga partierna vilja tillåta, så är han borta. Men det glömmer hr Branting, då han utlägger hur händelserna bekräftat hans och hans meningsfränders nyktrare syn på utvecklingen. Och så utbrister han jublande, aft därmed är
- 30 grunden borttryckt för högerns hela försvarsprogram. Denna hr Brantings ljusa

syn på de utrikespolitiska tingen är varken av i dag eller av i går. Vi minnas socialdemokraternas försvarsmotion av 1914, där samma tal om ljusning i det internationella läget möter oss. Vi skola hoppas - icke bara för hr Brantings egen
35 skull utan för landets och folkets, ja för hela mänsklighetens - att verkligheten icke kommer att korrigera hans uppfattning lika hårdhänt som 1914. Naturligtvis fäster hr Branting det allra största avseende vid resultatet av London-konferensen. Låt oss se litet närmare på detta! Låt oss undersöka i vad mån uppgörelsen i London övat inflytande på förutsättningarna för
40 försvarsfrågans lösning enligt socialdemokraternas eget sätt att se på saken. Jag har en urkund i min hand, som ju bör tillmätas vitsord, nämligen den socialdemokratiska motionen i försvarsfrågan till årets riksdag, under vilken står namnet Branting närmast efter frambärarens, generalissimus Per Albin Hanssons. I denna framhålles, hurusom våra risker österifrån numera väsentligt
45 förminskats och att vi nu ha de baltiska staterna, särskilt Finland, mellan Ryssland och oss. En radikal förändring av läget, framkallad av en allmän-europeisk konflikt, vore visserligen tänkbar men ej att räkna med under den tid varom här vore fråga, alltså under den tid socialdemokraterna avsåge, att deras försvarsorganisation skulle gälla. Det som möjligen blivit avvärjt genom
50 uppgörelsen i London ha sålunda socialdemokraterna icke räknat med som en fara inom den tid, för vilken de uppgjort sin försvarsordning.

Högern kan ej taga saker och ting med samma lätta sinne som socialdemokraterna. Bygga på en sådan tillfällig sak som en socialistregering i
55 England och till på köpet en, som ej har majoritet i underhuset, för en nedskrivning av försvaret i Sverige, det kunna vi ej. Icke heller på den uppgörelse som kommit till stånd i skadestandsfrågan mellan de båda motståndarna i världskriget. Tysklands biträdande av densamma eller, som hr Branting uttrycker det, Tysklands deltagande i enighetsverket, har ju i själva verket varit
60 av tvångs natur. Bibehållandet av Ruhrockupationen, mot vilken Tyskland protesterade och som av Englands nuvarande regering ansågs strida mot Versailles-freden, tyder icke på någon högre grad av »frivillighet» i biträdandet. Man skall ej förbise, att skadestandsbetalningarna äro en sak, som Tyskland tvingats godkänna, liksom det tvingats finna sig i fortbeståendet av
65 ockupationen ett helt år, och att Versailles-freden är en annan. Dess verkningar äro icke övervunna med det nu skedda. De stå kvar och komma att stå kvar under långa tider.

Man bör inte kasta sten...

75 Vänder man sig från hr Brantings senaste uttalanden till de av det frisinnade
partiets ledare, hr Ekman, gjorda, så må man säga, att även de ge anledning till
reflexioner. Hr Ekman understryker det frisinnade valuppropets ord, att
socialdemokraterna vilja utnyttja försvarsfrågan i partipolitiskt syfte, då han
säger, att de av partitaktiska skäl föredrogo att behålla frågan olöst såsom
80 hjälpmedel i valstriden. Det finns ett gammalt ordspråk som hr Ekman borde
akta på, som talar om vissa tillfällen, då man icke bör kasta sten. Därmed vill jag
visst ej ha sagt, att icke hr Ekman har rätt i sitt omdöme om socialdemokraterna;
det har han för visso, men han har sannerligen ingen rätt att i den delen »brösta
sig» vare sig över sig själv eller över sina närmaste män. Huvudinnehållet i hr
85 Ekmans förkunnelse är att frågan skall lösas efter hans och hans
meningsfränders förslag. Den lösningen eller ingen alls! Han ensam sitter inne
med de riktiga synpunkterna — blir det ej så som han vill, så må det hellre gå
hur som helst. Vad finns det för garanti för att den ståndpunkt hr Ekman just
nu intager är den riktiga? Jag erinrar mig en reservation av hrr Ekman och
90 Bengtsson i Norup till försvarsrevisionens utlåtande, dagtecknad 15. mars 1923,
i vilken förordas 230 dagars övningstid för infanteriets värnpliktiga, ett
dagantal, som partiet under den korta tiden av något mer än ett år prutat ned till
140. Den reservationen var dock tillkommen efter mer än tre års studier och
arbete i revisionen. Är det icke lovligt att antaga, att den ändrade meningen haft
95 något att göra med valpolitiska spekulationer? Eller när hr Ekman utlägger min
ställning till försvarssaken som om mina ord om ett betryggande försvar skulle
förutsätta utbildning i årtal av varje svensk man, så är det väl icke alldeles utan
att det har något med valen att göra. Det är sådant, som man bör undvika i
rättskaffens politik.

100

De frisinnade och legohärssystemet.

105

En annan sak. Då försvarsrevisionen fullgjorde sitt arbete, undersökte den även
möjligheterna att i stället för värnpliktsarmé skapa en yrkesarmé, men den fann
olägenheterna härav mycket stora. Man befarade, att rekryteringen skulle kunna

110 slå fel och att i så fall en tvångsrekrytering bleve nödvändig. En sådan här kunde
ej utveckla folkets hela försvarskraft, erforderliga reserver skulle komma att
saknas och kostnaderna bleve mycket stora; så småningom hade man ock nästan
undantagslöst frångått detta system i andra länder. Tillgången på manskap i en
115 sådan armé bleve så ringa, att även om det vore aldrig så väl utbildat vore det
icke tillräckligt för att ens under en kortare tid verksamt hejda en i landet
infallande fiende. Revisionen ansåg sig därför böra helt avstå från tanken på att
kunna lösa vår försvarsfråga på grundval av detta system. Detta revisionens
uttalande biträdde även av samtliga dess frisinnade ledamöter, däribland hr
Ekman. Man måste då förvåna sig över att i de frisinnades valprogram
120 ifrågasattes, att man bör undersöka möjligheten att kunna inom en rimlig
kostnadsram organisera ett tillfredsställande försvar utan att allmän värnplikt
därvid kommer i tillämpning. Det vore nästan synd att draga några slutsatser av
detta. De ligga ju uppenbara för var och en. Frågan är ju undersökt, och man
har funnit bland annat, att de med systemet förenade stora kostnaderna
125 utgjorde tillräckliga skäl för att helt avstå från tankens fullföljande.

130 **Avrustningen måste vara ömsesidig.**

Hr Branting menar, att vad man än må säga, så lägges dock nu grunden till
något nytt ute i världen. Det skall ske vid det sammanträde som nu hålles i
Genève, dit en hel mängd av ländernas statsmän samlas. Nu skall det göras
135 något positivt för avrustning. Hr Branting har vår välsignelse i det arbetet. Det
är rätta vägen, vilket vi alltid framhållit. Överenskommelse mellan länderna om
minskning i rustningarna eller betryggande anordningar, som giva ett skydd åt
de olika staterna. Kan Nationernas förbund åstadkomma en sådan
överenskommelse, på vilken förbundet nu arbetat förgäves i 5 år, då har man
140 kommit in på rätta vägar, vilka skilja sig i högsta grad från den svenska
socialdemokratiens väg, vilken leder till nedrustning för vårt land, oberoende av
vad de andra länderna göra. Den vägen är icke lagd av det starka
ansvarskännandets stenar. Den kan leda till fara för landets fred och
självständighet. Den har ock för endast några dagar sedan utdömts av en sådan
145 auktoritet — i hr Brantings ögon - som Englands nye premiärminister Mac
Donald, som bestämt vägrat att för sitt lands del beträda avrustningens väg, om
icke andra stater göra detsamma. »Avrustningen måste vara ömsesidig»,

förklarade han. »Den måste ske med allmänt samtycke. De andra länderna
150 måste stå vid vår sida.» Vid de förestående valen intager försvarsfrågan det
viktigaste rummet. Man får dock icke glömma, att vi gå till ett val, som gäller
fyra år, och att en mängd andra frågor därvid även skola komma till avgörande.
Hr Branting förvånar sig över att man i valrörelsen upptager till behandling
även andra frågor. Ja, det förefaller av uttryckssättet att döma nästan som
155 förargade han sig däröver.

160 **Cirklar som icke få rubbas.**

Det är icke första gången jag fäst uppmärksamheten på denna uppfattning från
socialdemokratiskt håll. Redan i valuppropet inför årets val saknade man
hejaropen för socialiseringen, denna fullständiga omvandling av det nuvarande
165 samhället till ett socialistiskt med upphävande av den enskilda äganderätten till
produktionsmedlen och deras överförande i samhällets besittning. Fyra år ha
förflutit sedan den första socialdemokratiska regeringen i vårt land under den
socialdemokratiska pressens leverop tillsatte socialiseringsnämnden, vilken
alltjämt håller på och strävar och utreder hur man bäst skall lyckliggöra vårt land
170 med denna socialdemokratiska skrivbordsprodukt. Under denna tid har den
hunnit prövas, bl. a. i Österrike, och resultaten känna vi. Det går ej att förneka,
att man där på fullt allvar satt socialiseringen i verket och att man totalt
misslyckats. Ryssland får man ju ej tala om i detta sammanhang enligt
socialdemokraternas mening. Där är det bolsjevismen som regerar, ej
175 socialdemokratien. vilket dock icke hindrar, att det landet ger ett ytterst lärorikt
exempel på socialisering, omsatt i verkliga livet, ett försök som icke givit lycka
och bröd utan fattigdom och död.

Det synes mig uppenbart, att socialdemokraterna funnit, att stämningen är svår
180 att upparbeta i landet för att taga bort den enskilda äganderätten till
produktionsmedlen och överlämna dem till samhället. Det finns för många
människor som tro, att med upphävandet av äganderätten skulle arbetsamhet,
företagsamhet och sparsamhet försvinna som genom ett trollslag, produktionen
gå ned och utveckling och framåtskridande förvandlas till stillestånd med
185 påföljande tillbakagång. Därav kommer sig tystnaden kring socialiseringskraven
just nu. Därav kommer det sig, att socialiseringen, som för 4 år sedan var det

190 stora slagnumret, icke nämnes med ett enda ord i socialdemokraternas
valupprop. Avsikten har väl varit att ej skrämman en mängd både borgerliga och
socialdemokratiska väljare. Men finge man väl majoritet i Andra kammaren, så
kunde man sedan upptaga frågan, ty den har ju alltjämt sin framskjutna plats i
principprogrammet. Jag undrar ej på att socialdemokraterna äro förargade över
att vi komma och rubba deras cirklar i någon mån. Nu tvingades hr Branting att
195 i sitt Stockholmstal läsa upp valda stycken ur programmets allmänna
grundsatser, som han kallade socialismens abcd, vari påvisas nödvändigheten av
att helt omdana det borgerliga samhällets ekonomiska organisation, vilket
endast kan ske genom socialiseringen och genom att ersätta den nuvarande
planlösa varuproduktionen med en socialistisk, planlagd efter samhällets
verkliga behov.

200

205 **De socialdemokratiska programförfattarna: mycket unga och mycket teoretiska.**

Det låter så bra detta, att om samhället får hand om produktionen så kan den
anpassas efter behoven, ja egentligen skola ju produktionsmöjligheterna i
världen anpassas efter världsbehoven. Säkert skulle den första följderna av denna
210 ordning bli att produktionen ginge nedåt. Produktionen skulle bli mindre än
den nuvarande, ty ingen hade det intresse av att arbeta som han nu har, då han
gör det för sig och de sina, fattigdomen skulle breda ut sig och köpkraften
minskas. Produktionen skulle bli lagd under samhällets byråkratiska ledning,
och allt det eggande och stimulerande som heter enskilt initiativ, enskild
215 verksamhetslust och handlingskraft skulle utplånas. Men därjämte skulle det
visa sig, att detta anpassande av produktionen efter behoven vore en utopi, en
omöjlighet, vilken icke skulle kunna ersätta den nuvarande regeln om tillgång
och efterfrågan. När man hör detta, så kan man icka underlåta att tänka på vad
som stod i en redogörelse i tidningen Social-Demokraten för några dagar sedan
220 om gillesocialismens död i England. Däri redogör det engelska partiets
sekreterare för huru det kommit sig, att denna även i vårt land en tid så
beprisade och så löftesrika rörelse «gått i stöpet». Med gillesocialism förstås ett
slags kooperativ företagarverksamhet av fackföreningar eller andra
sammanslutningar av arbetare. Han säger, att rörelsen hade i stort sett startats av
225 unga teoretiker. Jag undrar, om icke socialisterna hemma hos oss skola komma

att drabbas av samma omdöme, då de skola skrida till att införa socialiseringen. När man läser den utförliga motiveringen till det 1920 antagna partiprogrammet, kan man omöjligen undgå att göra den reflexionen, att författarna varit både mycket unga och mycket teoretiska.

235 **Behovsproduktionen i programmet och i verkligheten.**

I det nya socialdemokratiska samhället förmenar man, att allt skall bli frid och glädje och välmåga. Fattigdomen skall vara avskaffad, och den stegrade produktionen skall höja välståndet. Man behöver blott kasta en blick på hur man tänkt sig, att det hela skall gå till, för att en var skall inse hur konstgjort det hela verkar, hur verklighetsfrämmande. Samhället skall övertaga alla för en planmässig folkhushållning erforderliga naturrikedomar, industriföretag m. m. Sedan skall ledningen av dessa utövas av församlingar, bestående av valda representanter för samhället, för konsumenterna och för arbetarna. Tror någon, att det till en början blir frid och endräkt i en sådan församling? Tro ni ej, att arbetarnas förtroendemän i denna ledning skola sträva efter att förbättra sina huvudmäns ställning genom högre löner, kortare arbetstid och över huvud genom att bereda dem ökade förmåner? Tro ni ej, att konsumentrepresentanterna skola sträva efter att de framställda varorna skola säljas så billigt som möjligt till den stora allmänheten? Och tro ni ej slutligen, att de som äro ditsatta för att vaka över samhällets intressen skola söka se till att största möjliga vinst uppstår av företaget? Hur skall annars samhället få nödiga medel att tillgodose alla de sociala välfärdsinrättningar, som skola bestå i det socialdemokratiska samhället? Var säker om att det blir »luft i luckan» på dessa styrelsesammanträden.

Till sist får man väl priserna bestämda. Och så kommer man till bestämmandet av produktionens storlek. Jag antager, att man låtit det föregås av ett noggrant uträknande av hur mycket det svenska folket behöver av skodon, kläder, jordbruksmaskiner, redskap och allt vad vi använda i vårt dagliga liv, vårt dagliga arbete. Och så fördelar man produktionen på de olika företagen och sätter i gång. Så visar det sig kanske, att priserna bli så höga att folk vägrar köpa eller inskränker sin konsumtion till ett minimum. Då uppstår det överskott på varor. Därav följer antingen att produktionen skall inskränkas eller priserna sänkas. I

förra fallet måste arbetare bli lediga, men det betyder ej så mycket i det socialdemokratiska samhället, ty där betalas ju utan vidare understöd till var och en som ej får arbete. Det sade hr Thorsson uttryckligen ifrån i Jönköping härom dagen, att »det är statens plikt att bereda människorna arbete, men då en del
270 omöjligt kunna erhålla sådant, är det staten, som får träda hjälpande emellan», så enkelt är det! Att tänka för sig själv, planera och räkna ut och ha omsorg för sig och dem som bero av en själv, det blir överflödigt i framtidens samhälle. Man riktigt ser och hör hur människorna stå i och knoga och arbeta i det socialdemokratiska samhället inom alla yrken och stånd och klasser!

275

Den nya produktionsordningen en utopi.

Jag sade, att det finns ett annat alternativ, nämligen att priserna måste sänkas för
280 att bli av med de tillverkade varorna, kanske också på grund av att utlandet sänder hit billigare tillverkade förnödenheter. Det socialdemokratiska programmet säger ju uttryckligen ifrån att med utvecklingen av världshandeln och produktionen för världsmarknaden blir arbetarnas ställning i varje land beroende av deras ställning i andra länder. Icke lära vi kunna förvänta av detta
285 socialistiska samhälle, att det sätter en spärr för införseln utifrån genom tullar eller införselbud. Nej, kan utlandet sälja billigare, så måste våra samhällsföretag också sälja billigare, även om varorna då måste säljas med förlust. Jag behöver icke gå längre. Vad jag sagt torde vara mer än tillräckligt för att göra klart för var och en tänkande människa, att hela denna
290 produktionsordning är en utopi, en drömbild, utan underlag i verkligheten. Faran med socialdemokraterna är, att de ej se praktiskt på saker och ting och att de en gång väl i besittning av makten skola slå in på dessa vägar. Visserligen säger hr Branting nu, att det ej kommer att gå så fort med allt detta och att det ej blir de nu levande socialdemokratiska ledarna, som skola få blicka in i det förlovade
295 landet, utan först deras efterkommande, ty det är så många hinder i vägen. Där finns ju Första kammaren och mycket annat. Men om man verkligen vill fram på dessa vägar, och det vilja de ju, det står ju i deras program, då skulle man väl göra den allra kraftigaste propaganda för sin sak, och då borde det väl ha funnits en riktigt klar och övertygande framställning därav i valuppropet. Men det finns
300 det ej. Är det kanske så, att man först vill skaffa sig den för åtkomsten av regeringsmakten erforderliga majoriteten i Andra kammaren för att därefter så mycket lättare kunna påtvinga det borgerliga samhället resultatet av socialiseringsnämndens utredningar? Det ser nästan så ut.

Jordbrukets ställning i det socialiserade samhället.

310

Särskilt när det gäller jordbrukets ställning vid en blivande socialisering, är det uppenbart, att socialdemokraterna göra allt för att lugna dem som därav skulle beröras. Sålunda är man mycket angelägen om att betona, att det endast är de större jordbruken som skola indragas till samhället. Vilka som äro större och 315 vilka som äro mindre har man svårare att angiva, men som allmän regel uppställles, att den som sköter sin jord i huvudsak utan anlitande av lejd arbetskraft är att anse som mindre jordbrukare. Alltså, den som har så stort jordbruk — eller så liten familj — att han icke kan reda sig utan lejd arbetskraft riskerar att få sin jord indragen till samhället. De däremot som kunna reda sig 320 själva bibehållas vid äganderätten — till namnet — men omgärdas av allsköns uppsikts- och tvångslagar, som göra, att det icke blir mycket bevänt med äganderätten. Så skall det bland annat finnas en hela landet omfattande vanhävdslag. Man behöver bara tänka sig hur svävande begreppet vanhävd är, hur det kan vara omöjligt för en lantman, på grund av ohälsa, svag ekonomi o. s. 325 v., att under alla förhållanden hävda jorden så att det tillfredsställer de socialdemokratiska inspektörerna. Förklara de, att vanhävd föreligger, kan ägaren så gott först som sist säga farväl till fastigheten. Enligt programmet skola nämligen vanhävdade egendomar indragas till samhället.

330

Varför icke borgerlig samverkan?

335 När man läser om allt detta i det socialdemokratiska programmet, ser och hör alla dessa orimligheter, så förstår man, att en övergång till ett sådant system skulle betyda stagnation och tillbakagång, och man vill då gärna föreställa sig, att häremot måste väl alla reagera som icke äro socialdemokrater. Alla borde väl sluta sig samman och sätta sig till motvärn och förhindra, att 340 socialdemokraterna finge majoritet i den »folkvalda» kammaren och därmed bereddes möjlighet att börja förverkliga sina planer. För att stärka sina utsikter försmå icke socialdemokraterna den hjälp som lämnas av kommunisterna, detta

parti, som anser att samhällsomstörtningen går för långsamt på den
345 socialdemokratiska vägen och därför vill sätta vapen i händerna på — som de
säga — arbetare och bönder för att på ryskt manér göra revolution och på en
gång på våldsam väg omstörta vårt gamla samhälle. Men då borde väl ock de
borgerliga förena sig för att mota dem. Ja, man tycker det. Om de gjorde det, så
är det alldeles klart, att socialisterna måste skrinlägga sina planer. En sådan
350 samverkan innebär icke, att de samverkande behöva gå ifrån sina egna
särmeningar. De kunna stå fullt självständiga som nu men samverka vid valen,
så att icke några borgerliga röster spillas bort. Kanske att därigenom några
överskottsroster från högern hjälpte in en frisinnad eller tvärtom, men de
gynnade icke genom sin splittring valet av en socialdemokrat eller kanske en
355 kommunist. Högern och Bondeförbundet ha fått detta klart för sig och
samverka på de flesta ställen i landet vid detta val, och även det liberala partiet
går med på ett eller annat ställe, men aldrig de frisinnade. Detta kan ju icke
betyda annat än att valet av en socialdemokrat eller kommunist framstår för
dem som ett mindre ont än valet av en högerman eller bondeförbundare. Det är
360 så att inom varje parti finns det skiftningar i åsikter; det finns de som stå så att
säga på partiets vänstra flygel och de som stå på den högra. Det finns inom det
frisinnade partiet sålunda de som närma sig socialdemokraterna och de som
närma sig högern. Och partiledningen vågar av fruktan för avfall från de förra
icke gå med gemensam överbeteckning vid valen med högern och de andra
365 borgerliga. Så söndra sig de borgerliga inom sig själva, och de som draga fördel
av det äro socialdemokrater och kommunister. Vi högermän äro dock icke några
spetälska. Vi äro fosterländskt sinnade män och kvinnor, som äro beredda att
uppbjuda alla våra krafter till värn och försvar av vår fosterjord. Vi tro att detta
är grunden och förutsättningen för vårt folks välbefinnande och välfärd, att var
370 och en skall kunna leva och verka i sitt kall och utöva sin dagliga gärning i känsla
av trygghet och lugn både mot yttre inkräktare och inre omstörtare.

375

Utveckling - icke omstörtning.

Framåt vilja vi att vårt samhälle skall gå, men på den lugna utvecklingens väg,
icke genom hastiga språng i utvecklingen och aldrig utan att vi behålla
380 känningen med det som varit och är. Vi vilja, att samhället skall förbättras och
föras framåt genom att alla, vilka klasser i samhället de än må tillhöra, arbeta och

sträva, hushålla och spara för morgondagen och för sina efterkommande. Vi
mena, att om var och en gör så i sin enskilda gärning, så bidrager denna samlade
385 insats att föra samhället framåt, ökar möjligheterna till försörjning i det egna
landet, minskar fattigdomen och ökar välståndet. Alla som vilja vara med på de
vägarna bjuda vi välkomna till den svenska högern. Vi gå stilla och lugnt men
orubbligt vår väg fram i den fasta förvisningen, att det är på dessa vägar och
inga andra som ett samhälle blir lyckligt och att, om avvikelser tillfälligt ske
390 därifrån, så komma människorna dock alltid förr eller senare åter till denna
uppfattning. Mycket skadligt kan åstadkommas genom en socialdemokratisk
seger vid valet, som kommer att kosta dyra lärpenningar. Vi vilja undvika att
behöva betala ut dessa, därför säga vi till alla: stöd oss vid valet! Splittra ej dem
som ha samma grundåskådning, utan låt oss stödja varandra! Håll ihop i stort, i
395 det som förenar - sedan blir det alltid någon råd med det mindre som skiljer.
Med den uppfattning om samhällets utveckling som jag nu skildrat följer, att vi
vilja varsamhet även i statens verksamhet och förvaltning.

400

Sparsamhet i hushållningen.

Vi lägga stor vikt vid att sparsamhet skall iakttagas i statsförvaltningen. Genom
405 det lagstiftningsraseri som formligen härskat i senare tid och som många gånger
visat sig icke medföra några fördelar för land och folk, genom inrättandet av alla
dessa av vänsterpartierna i främsta rummet åtrådade sociala anordningar av olika
slag har ämbetsverkens och de statsanställdas antal ökats i oerhörd grad. Vi tro,
att det hade varit bättre, om man följt vår grundsats om »färre lagar men goda»
410 och iakttagit litet större varsamhet i reformarbetet.

Icke äro vi några bakåtsträvare därför att vi ha denna syn på tingen. Tro ni ej, att
man t. ex. kan vara en vän av folkupplysning och fördjupad folkbildning utan
att därför vilja vara med om en sådan brådstörtad och dyrbar utveckling av
415 skolväsendet som den som framdrevs genom 1918 och 1919 års skolreformer,
vilka genomfördes medan frisinnade och socialdemokrater samverkade i riksdag
och regering? Tro ni, att det för en ändamålsenlig utveckling av skolväsendet är
alldeles nödvändigt att ålägga skoldistriktet att på en mycket kort tid uppföra
nya skolhusbyggnader och lärarbostäder, den ena grannare och ståtligare än den
420 andra, vid risk att eljest gå förlustiga statsbidraget till lärarlöner, och att ett

inspektörsvälde skall breda ut sig, som hotar att beröva kommunerna deras självbestämmanderätt? Jag tror det icke.

425 På samma sätt kan man väl vara en varm vän av egna-hems-verksamheten och
nybildningen av jordbruk och ändå stå tveksam inför ändamålsenligheten alla
gångar i den kolonisation som bedrivs i stor skala i dessa nordliga landsändar.
Visst vill varje svensk, att ny jord skall brytas nu som i forna tider; visst vill man,
att nya odlare skola sälla sig till dem som förut finnas. Det är ett klart
430 högerönskemål. Flera odlare på egen grund! Men när man betraktar detta
spörsmål, så måste man se det praktiskt. Det jag sett av dessa bygder under resor
har bibragt mig den övertygelsen att kolonisationen i Norrland måste bygga på
vissa givna förutsättningar. Odlaren måste duga till arbetet och ha en drivande
lust för det. Han måste vara beredd på att det blir ett hårt och strävsamt liv. Han
435 måste ha möjlighet att förtjäna genom arbete hos andra det som jorden ej ger
honom till livets nödtröft. Man får ej skapa så många nya jordbruk, att de
nyttillkomna ta arbetet ifrån dem som finnas förut. Det är icke alls min avsikt att
sticka fingrarna i den strid som pågår på detta område. Jag har blott velat säga
ett ord om de principer som enligt min mening böra vara vägledande för all
440 kolonisationsverksamhet i Norrland. Mest förkastligt av allt är, att
industriarbetare från städer i sydligare delar av landet dragas hit upp för att bli
kolonister utan att vara förtrogna med arbetet och bygdens förhållanden. Vilja
de ha jord att bruka, så finns det tillräckligt därav i sydligare landsändar.

445

Varsamhet i beskattningen.

450 En förutsättning för trevnad och välbefinnande är, att staten far varliga fram i
beskattningen av enskilda och företag. Och där ha vi åtskilligt att frukta av ett
socialdemokratiskt välde. Den lärdomen kunde vi hämta av den
kommunalskattereform som de härom året ville påtvinga oss. Den blev
visserligen då avvärjd, men frågan kommer igen under denna riksdagsperiod.
455 Och den måste lösas. Hr Thorsson erinrade därom i ett tal, som han nyss höll,
och meddelade, att kommunalskattekommitténs majoritet är inne på samma
vägar som socialdemokraterna vore inne på 1920. Deras förslag, som var mycket
betungande för fastigheter och näringar, särskilt för skogsfastigheter genom den
orättvisa dubbelbeskattningen av skog, kommer sålunda med tämlig säkerhet

igen, när frågan nu tages upp på nytt. Vi kräva rättvisa i beskattningen, men det lär ej kunna åstadkommas om en klass i samhället skall bestämma hur samhällets bördor skola fördelas på de enskilda. Enligt socialdemokraternas program skall arbetarklassen bli den ledande i samhället, den skall samlas och 465 erövra den politiska makten. Den är redan ett gott stycke på väg, tack vare en rösträttsordning som ger rösträtt även åt dem som undandraga sig att betala sina skatter. Det är en av de betänkligaste frukterna av den samverkan mellan liberaler, frisinnade och socialdemokrater som ägde rum i riksdag och regering under åren 1917-1920. Vad har resultatet blivit? Jo, att massor av folk 470 undandraga sig att betala skatt med påföljd att andra få betala så mycket mera. Vår uppfattning är, att rättigheter och skyldigheter skola följas åt, och därför motsatte vi oss denna bestämmelse men lyckades icke vinna gehör för vår uppfattning. Den samverkan som då ägde rum mellan borgerlig och socialdemokratisk vänster ha vi fått dyrt umgälla och komma att få göra det 475 länge än.

T. ex. i fråga om tvångsbegränsningen av arbetstiden. Den kunde socialdemokraterna genomdriva, tack vare stödet av de frisinnades representanter i regering och riksdag. Det var också ett av de storverk som 480 genomfördes under denna tid. Jag skall icke gå närmare in på denna lag, vars förnyande kommer upp till behandling under den kommande riksdagsperioden. Det är redan nu klart, att liberaler och frisinnade komma att samverka med socialdemokraterna även då för att förlänga lagen eller göra den beständigt gällande - för närvarande är den som bekant endast provisoriskt 485 gällande. Blott det vill jag ha sagt, att högern gärna vill medverka till en förbättrad arbetarskyddslagstiftning på de områden där förhållandena det kräva, men vi kunna lika litet i fortsättningen som hittills vara med om en lagstiftning, som åsidosätter de ekonomiska lagarna och icke tar hänsyn till näringslivets villkor. I det avseendet ger den nuvarande lagen anledning till allvarliga 490 anmärkningar framför allt genom en stelhet och stränghet i tillämpningen, som går längre än motsvarande lagstiftning i de flesta andra länder.

495

Högern ett folkligt framstegsparti med allas väl som ögonmärke.

Och nu stå vi, som sagt, på nytt inför ett val till riksdagens Andra kammare. Det

500 är endast kort tid till valdagen. Högern går med tillförsikt detta val till mötes. Av
de 450 000 väljare, män och kvinnor, som vid det förra valet gävo sina röster åt
högern, tillhöra flertalet befolkningsgrupper, som visst icke leva uteslutande på
samhällets solsida. Det är erkänt även på socialdemokratiskt håll, att högern har
505 sina starkaste försänkningar inom medelklassen och arbetarklassen, bland
jordbrukare, hantverkare, affärsfolk och arbetare. Och det är helt naturligt, att
så skall vara förhållandet. Högerns grundsats och strävanden gå ju ut på att
gagna alla utan åtskillnad till yrke och samhällsställning och förtjäna följaktligen
att vinna anslutning bland alla dem som i samhällets utveckling på det
beständes grund se den enda säkra vägen till styrka för land och folk.

510

När vi sätta rikets oberoende och bevarandet av freden som det yppersta målet
för alla våra strävanden, så arbeta vi just för att trygga de yttre förutsättningarna
för en fortsatt sådan utveckling.

515 När vi säga, att den nedskrivning av försvaret, som nu påyrkas av
vänsterpartierna oberoende av vad andra länder besluta, icke får ske annat än
efter det en mellanfolklig rättsordning till förebyggande av krigiska
förvecklingar mellan folken kommit till stånd, så veta vi, att vi uttala något, som
borde kunna ena alla dem som vilja trygghet för folket att få leva sitt eget fria liv.

520

När vi mena, att rättigheter skola motsvaras av skyldigheter, att den nedärvda
fria författningens grundvalar skola bestå oförkränkta liksom lagbunden
ordning, personlig frihet och rätt för den enskilde att sig genom eget arbete
525 redligen försörja — en rätt som just nu måste med styrka hävdas och värnas ---,
så stå tusenden och åter tusenden bakom den meningen.

Då vi yrka på statsverksamhetens begränsning och bibehållandet av enskild
äganderätt och personlig företagsamhet, så kommer det sig av att vi i de krafter
530 som nu äro verksamma inom produktionen se omistliga hävstänger i den
ekonomiska utvecklingen, en utveckling av vars frukter alla bli delaktiga.

Och när vi kräva, att de band som av ålder bestått mellan stat och kyrka och
mellan kyrka och skola böra upprätthållas till samhällets bestånd som kristet
535 samhälle, då är det för att bevara själva källan till moralisk kraft och sedlig styrka
hos vårt folk.

540

Till val för yttre trygghet och inre styrka!

545 Med denna åskådning går högern till val, och vi äro förvissade om att våra
grundsatser skola verka samlande och enande. Må den återstående tiden
användas till att upplysa de tvekande, mana fram de likgiltiga, väcka de sovande.
Det är varje högermans plikt att deltaga i arbetet härpå. Fram alltså för en
fortsatt lagbundet fri utveckling på fäderneärvd grund, för yttre trygghet och
inre styrka, för välfärd och lycka åt folk och fädernesland!

550

Källa

<div>Hämtat från Yttre trygghet och inre styrka: tal i valrörelsen 1924, Arvid Lindman,
Stockholm (1924). S. 104–121.
 </div>

Taggar

555 Moderaterna, Politiska tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/arvid-lindman-tal-i-valrorelsen-1924>

560

565

570

575